

PĚT MINUT PO DVANÁCTÉ: ČESKO A ZMĚNA KLIMATU

**Publikace vychází u příležitosti kulatého stolu
"Pět minut po dvanácté: Česko a změna klimatu",
který proběhl 22. srpna v Poslanecké sněmovně PČR,
pod záštitou poslance Marka Výborného,
předsedy KDU-ČSL.**

V publikaci jsou prezentovány názory odborníků
na problematiku klimatické změny.
Institut pro křesťansko-demokratickou politiku nenes
žádnou odpovědnost za fakta či názory vyjádřené v této publikaci.
Plná zodpovědnost za názory leží na autorech.

Institut
pro křesťansko-demokratickou
politiku

PĚT MINUT PO DVANÁCTÉ: ČESKO A ZMĚNA KLIMATU

Žijeme v krásné zemi. A všichni chceme, aby se nám (i našim dětem a vnukům) v ní dobře žilo i v budoucnu. A proto je nutné se stále dívat kolem a přemýšlet, jak věci zlepšovat. Bylo by bláhové zavírat oči před změnami, které se kolem nás dějí a které nás čekají.

Neoddiskutovatelnou změnou, jež právě probíhá, je změna klimatická. Vidíme to a zažíváme každý den. Zemědělci a zahrádkáři bojují se suchem, obyvatelé mnoha obcí nemají dostatek vody k pití a vaření ve městech nás stále více trápí úmorné vedro.

A přitom jasné recepty a návody, jak se s touto změnou vypořádat, existují. Jsou vyzkoušené. A fungují. Stačí si přečíst nápady a pozorování našich vědců a zjistíme, že vědomosti na to máme. Technologický pokrok nám také pomůže. A rozhodně

můžeme čerpat ze zkušeností a moudrosti našich předků. Není to o silných řečech a extrémistických výkřicích. Řada našich lidoveckých starostů má také nová inovativní řešení. Nesmíme se jich bát, musíme se vzájemně inspirovat. Je to o práci nás všech, kterým na naší zemi záleží a kteří ji chtějí mít dále jako příjemné místo pro život.

A proto vám v tomto materiálu chceme představit názory a příklady dobré praxe lidí - bojovníků s klimatickou změnou. Rozhodli se zvrátit její průběh a ve své práci mají jasné výsledky. Jsou to nejen vědci, odborníci, politici, ale hlavně lidé, kteří mají rádi své děti a vnoučata. A chtějí jim prostě přenechat zemi, ve které se jim dobře žít. Pojdme si přečíst jejich názory a inspirovat se, jak můžeme i my pomoci v našem okolí.

A pokud i vy máte dobré nápady nebo znáte příklady ze svého okolí, tak mi o nich určitě napište. Rozhodně si je rád přečtu a budu se z nich učit, co bychom mohli dělat lépe. Protože boj s klimatickou změnou, je boj nás všech. A my v něm zvítězíme.

MAREK VÝBORNÝ

*poslanec Parlamentu ČR
a předseda KDU-ČSL*

ZMĚNA KLIMATU:

BÝT, ČI NEBÝT.

TO JE TO, OČ TU BĚŽÍ

Země, na které žijeme, nám byla svěřena jako dědictví. Lidstvo ji spravuje po stovky generací. Dostali jsme ji od našich rodičů a prarodičů, stejně tak ji musíme předat našim dětem a vnoučatům. Zásadní otázkou ale je, v jakém stavu. Změna klimatu je neodvratitelná záležitost. Naším hlavním úkolem však je zmírnit její dopady, zpomalit zvyšování teploty, adaptovat města, obce a krajinu na tuto změnu. Především pak zajistit dostatek vody a potravy pro další přežití lidstva.

Pitná voda nebude samozřejmostí, je potřeba její zdroje chránit a také nalézat způsoby, jak jí spotřebovat méně. Například využitím dešťových vod pro závlahu, filtrovaných odpadních vod jako vody užitkové přímo v domě či šetření vody v domácnostech i na pracovištích. Velký koloběh vody prostřednictvím moří přestává fungovat, naším cílem tedy musí být, aby se většina vody, která naprší, vsákla nebo odpařila. Jen tak zajistíme udržitelný rozvoj a splníme tím cíl, ke kterému chceme směřovat!

Někteří tvrdí, že musíme zachránit planetu i za cenu, že už dále lidstvo nepřežije, jiní zase stále odmítají přiznat vědecká fakta a odmítají podíl člověka na změně klimatu. Zvyšující se průměrná teplota je rizikem pro celý ekosystém. Řešením je tak vyrovnat v příštích třiceti letech produkci CO² a zajistit uhlíkovou, nebo chcete-li klimatickou, rovnováhu a zároveň zachovat lidstvo včetně technologického a společenského pokroku.

Jak na to?

Prvním a základním pilířem musí být snaha snížit celkovou spotřebu energií. Především energetickou náročnost budov, procesů výroby, služeb či dopravy.

Druhým pilířem je výroba elektřiny a tepla – prostě energie, která neprodukuje CO² nebo je uhlíkově neutrální. Každá střecha rodinného, bytového, kancelářského domu nebo nákupního střediska musí obsahovat fotovoltaické panely. Mohutně musíme využívat biomasu – ne ale z polí, kde poslední dobou roste jen kukuřice, ale především z lesů formou spalování štěpkové hmoty. Musíme také změnit přístup k pohonným hmotám a hledat jejich ekologické alternativy. Bioplynem z gastro odpadů nebo vyhnívacích nádrží čistíren odpadních vod je možné plnit autobusy hromadné dopravy ve městech nebo jiná vozidla. Odpad je také energetická surovina. Poté co jej perfektně

vytřídíme a materiálově využijeme, zbylý odpad musí sloužit jako palivo. Čeká nás také náhrada spalování ropných produktů a plynu v motorech aut, autobusů, lodí a letadel. Osobně se domnívám, že motory na elektrický pohon nemohou přinést celosvětový zásah, větší potenciál vnímám u vodíku a bioplynu.

Třetím neméně důležitým pilířem dosažení uhlíkové neutrality je schopnost zadržovat či pohlcovat CO₂ nejenom skrze naše lesy, ale také skrze plodiny na zemědělské půdě nebo technická zařízení podobná dnešním klimatizačním jednotkám, která „čistí“ vzduch. Schopnost snížit CO₂ je výzvou nejenom enviromentální, ale také technickou. Snahu potlačit a snížit oxid uhličitý musí doprovázet změna našich měst, obcí a krajiny. Zelené střechy, prostupné bloky, mezi které může vítr, zastínění oken, zadržování a vsakování vod ze zpevněných povrchů, instalace fotovoltaických panelů a tepelných čerpadel jsou jen hrstkou opatření, která mění lidská sídla. Také krajina potřebuje oživit snížením rozlohy půdního celku, masivními pozemkovými úpravami, obnovením polních cest, vrácením volnosti potokům a řekám, vytvořením jezírek a mokřadů, vysazováním remízků. Mnohde by stačilo jen přerušit staré meliorace. Obávám se však, že tuhle změnu nezvládnou obce samy, je to povinnost také jednotlivých krajů a celého státu.

PETR HLADÍK

*1. náměstek primátorky města Brna
a místopředseda KDU-ČSL*

MARTIN KUBICA

*ředitel sekce řízení Operačního programu
Životní prostředí, Státní fond životního
prostředí ČR*

Martin Kubica vystudoval Právnickou fakultu Karlovy Univerzity v Praze. Od roku 2004 působí ve Státním fondu životního prostředí ČR, od roku 2013 jako ředitel sekce řízení OP Životní prostředí. Je také členem České společnosti pro právo životního prostředí.

Jak vnímáte klimatickou změnu a její dopady na ČR?

Problematika klimatické změny se v současnosti stala velmi diskutovaným tématem zejména v médiích a mezi politiky. V případě běžných občanů a jejich praktického života se jí však vědomě zabývá jen velmi omezená část společnosti. Důsledky klimatické změny však doléhají na všechny bez rozdílu: V létě snad není týden bez teplotního rekordu, jaro a podzim

zmizely úplně, příroda i lidé trpí. Velké sucho, přivalové deště a další extrémní projevy počasí se stávají standardem. Nejsm klimatolog, abych mohl odborně posoudit fenomén klimatické změny, ale i jako „lajk“ vnímám, že se něco děje, že něco není v pořádku. Osobně se domnívám, že problém je širší a nejde jen o klimatickou změnu, ale že se jedná o dlouhodobý a komplexní vztah člověk–příroda. A k ní jsme se vždy chovali a stále chováme velmi macešsky, řekl bych až kořistnickým způsobem. A na hrubý pytel, hrubá záplata, např. v podobě klimatické změny.

Adaptační a mitigační opatření se v praxi prolínají, proto si neumím představit jedno bez druhého. A otázku, zda chceme klimatické změně bránit, nebo se jí jen přizpůsobovat, považuji osobně za bezpředmětnou, neb je naší povinností činit obojí.

Co musí stát změnit, aby dokázal účinně čelit klimatické změně? A jaký je nejdůležitější úkol státu?

Téma ochrany přírody a boje s klimatickou změnou není pro Českou republiku novinkou. Jak už jsem zmínil, jedná se o téma aktuálně v médiích rezonující, nikoliv nové. Stát by měl pochopitelně na téma klimatické změny reagovat, a to v celém komplexu opatření. Zefektivnit, navýšit zavést nové ekonomické nástroje ochrany životního prostředí, dle aktuální potřeby aktualizovat legislativu a administrativní opatření. Především by se ale měla více podpořit efektivní výchova občanů ve vztahu k životnímu prostředí. Dnes je ekologie vnímána jako samostatný obor. To je určitě dobře, ale ta samostatnost by neměla znamenat izolaci od ostatního života. Dostat zdravý vztah člověka k přírodě do rutinního uvažování občana, aby ke každému rozhodnutí všedního života automaticky přistupovalo environmentální uvážení, to je nejsilnější nástroj boje s klimatickou krizí. A nestačí, aby k tomuto byla společnost vychovávána (státem i na státu nezávislou občanskou společností), ale stát musí jít v tomto příkladem. Byť prvotní investice budou řádově vyšší, věřím, že výsledek se mnohonásobně vyplatí.

Mělo by být Česko do roku 2050 uhlíkově neutrální? Je to reálné a je to k něčemu dobré?

Osobně si myslím, že to fakticky reálné není. Nakonec se to může zvrhnout k výkladovému žonglování s čísly, což by nebylo šťastné. Každopádně je povinností České republiky k uvedenému směřovat. Ostatně přihlášení se k tomuto cíli a směřování k jeho naplnění považuji za jeden z atributů moderního státu. Tak jako dříve státy pracovaly na sebepojetí jako entity demokratické, právní a sociální, dnes přistupuje myšlenka státu ekologického. Realizace této myšlenky se pak může stát hnacím motorem celé ekonomiky – ekonomiky moderní a ekonomiky znamenající udržitelnou budoucnost.

MICHAL V. MAREK

ředitel Ústavu výzkumu globální změny AV ČR

Michal V. Marek vystudoval obor lesní inženýrství v Brně, dále také biofyziku, fyziologii rostlin a ekologii lesa. Je profesorem a působí na několika evropských univerzitách. Věnuje se mimo jiné ekofyziologii a biofyzice fotosyntézy vyšších rostlin, uhlíkovým cyklům, ekologii a mikroklimatologii. Je členem Švédské královské akademie zemědělských a lesnických věd.

Jak vnímáte klimatickou změnu a její dopady na ČR?

Klimatickou změnu opravdu považuji za hrozbu současné civilizace, a to z několika důvodů: ohrožení produkce potravin, zvýšená frekvence klimatických extrémů, nedostupnost vody, změna biodiverzity, omezování výkonu ekonomiky.

Co musí stát změnit, aby dokázal účinně čelit klimatické změně? A jaký je nejdůležitější úkol státu?

Vytvoření a DODRŽOVÁNÍ adaptačních opatření. Nelze na jedné straně mluvit o tom, jak podporujeme evropský trend v omezení dopadů klimatické změny a zároveň tvrdit, že tato opatření nesmí ohrozit ekonomický růst. Namísto toho, abychom toto vnímali jako obrovskou výzvu pro inovační procesy.

Mělo by být Česko do roku 2050 uhlíkově neutrální? Je to reálné a je to k něčemu dobré?

Proč ne? Chce to jen odvalu a chuť realizovat inovace a postupně měnit i náladu společnosti. Nebát se stále opakovaného tvrzení, jak nás to omezí apod. Je velmi nutné zahájit skutečně masivní a sofistikovanou kampaň, kdy společnost bude informována.

JAROSLAV ŠEBEK

*předseda Asociace soukromého
zemědělství ČR*

Jaroslav Šebek je soukromým zemědělcem na rodinné farmě na Podřipsku, kde hospodaří již od roku 1992.

Nyní se zaměřuje na agroturistiku. Je absolventem Agronomické fakulty České zemědělské univerzity a Právnické fakulty Paneurópské vysoké školy. V současné době působí jako předseda Asociace soukromého zemědělství ČR.

být tou naší snahou něčemu bránit anebo zda už má jít o adaptaci. Na druhou stranu je třeba postupovat s rozumem a nevychylovat kyvadlo zase opačným směrem. Vše je v souvislostech a extrémní přístupy škodí. Dopady na ČR i na náš střeoevropský prostor asi budou spočívat ve vzrůstu teploty, budeme čelit stále větším problémům se suchem a velkým rozdíly ve srážkách. Do jisté míry platí, a na řadě míst se to již dnes různě ukazuje, že na suchá místa neprší – chci tím říct, že určité změny nemusí mít hned viditelné dopady na celém území, ale spíše to bude probíhat lokálními projevy a to může být pro pochopení nejširší veřejnosti problém.

Jak vnímáte klimatickou změnu a její dopady na ČR?

Klimatická změna je velké téma a podle všeho realita. Nesmíme, a jako sedláci nebudeme, určitě před tímto problémem zavírat oči a vymlouvat se na všechno možné a nedělat nic. Samozřejmě přesně nemůže říci nikdo, co se děje a jaký to bude mít vývoj, ale zodpovědné je hledat možnosti, které by nějak efektivně pomohly, ať už má

Co musí stát změnit, aby dokázal účinně čelit klimatické změně? A jaký je nejdůležitější úkol státu?

Těch možností bude zcela určitě celá řada a o mnohých skutečně přínosných možná ještě ani nevíme. Také bych si myslel, že je potřeba s tím pracovat v kontextu široké škály třeba i jen drobných změn, které ve výsledku dají synergický efekt bez nároku na velké peníze od státu a jejich obyvatel. Je

mnohohrstevnatý a polyfázový problém. Jde ale také o potřebu změn návyků, přístupů a uvažování – to je klíčové. Konkrétní technická nebo jiná praktická řešení pak z toho teprve vyplynou. Lidé to musí teprve pochopit, aby byla větší motivace, se kterou se pak dá pracovat. Takže určitě stát i jiné subjekty mají dělat v tomto smyslu osvětu, vysvětlovat, pracovat s důkazy, ale nestrašit. Obávám se, že zatím ještě nejsme v nějaké pokročilé fázi, kdy by potřeba změn myšlenkově zasáhla naprostou většinu lidí.

Myslím, že určitou překážkou něco dělat, je mimo jiné obludná byrokracie, která dusí nejen konkrétní změny, ale možná přímo i jen motivaci k nim. V dnešní době je těžké cokoli dělat a neporušit nějaký předpis, aby lidé mohli více uplatnit svůj potenciál. Takže stát by měl co nejméně zbytečně překážet a trochu více důvěřovat lidem. Nejsem příznivec nějakých státních koncepcí, kvůli kterým se má všechno v životě lidí shora měnit. Bohužel se často ukazuje, že mnohé z těchto koncepcí se nakonec ukázaly jako „hurá akce“ ve výsledku s nulovým přínosem za obrovské peníze, anebo dokonce ještě se škodlivým účinkem. Čili důležité bude neupínat se zcela tu na elektromobily, tu na biopaliva, tu na větrné elektrárny, apod. Nemohu mluvit za jiné sektory, kterým nerozumím, ale pokud jde o soukromé zemědělství / rodinné farmy, které zastupujeme, tak myslím, že jejich přístupy jsou postavené na znalostech přírodních zákonitostí a respektu

k nim. Rodinní farmáři patří do skupiny lidí, která určitě situaci vnímá a bude ochotná k nějakým rozumným a skutečně přínosným změnám.

Mělo by být Česko do roku 2050 uhlíkově neutrální? Je to reálné a je to k něčemu dobré?

Byť nepochybuji, že je třeba řešit problém, ale nemyslím, že tohle je dobře. Takhle formálně od stolu to stanovovat nelze. Mělo by se postupovat dílčími kroky co nejširšími prostředky a určitě se snažit o co nejmenší ekologickou stopu a využívat potenciál našeho prostředí. Samozřejmě nějaká postupná kvantifikace cílů asi být musí, ale obávám se, aby to zase nebyl zápas jen o nějaká splněná čísla, a to za každou cenu, což může přivodit těžké strukturální problémy na jiném konci těch spojitých nádob. Obávám se, že je složité dávat si takové cíle a nemít prověřenu správnost metod, jak toho dosáhnout, a nemít je projednány s odbornou veřejností, natož s širší veřejností. Docela mi takové cíle zní jako populismus, který si takto běžní lidé i vyhodnotí a moc to nepodpoří. Musí se jednat o uvěřitelné věci, pak tu bude naděje na skutečné změny.

LUCIE SMOLKOVÁ

Fridays for Future

Maturantka Americké Akademie Brno,
členka studentského hnutí Fridays for Future
a brněnské Klimatické koalice, spolupracuje
v Nadaci Partnerství na projektu Sázíme
budoucnost.

Jak vnímáte klimatickou změnu a její dopady na ČR?

Tak závažná hrozba, jakou je riziko ztráty podmínek pro život člověka na Zemi, má být, logicky, prioritou číslo jedna. Sebevíce přehnaně to zní, vědecká data mluví jasně! Zbývá několik málo let, ve kterých je ještě možné katastrofu odvrátit.

Adaptační opatření jsou bezpochyby potřebná, aby zmírnila prohlubující se následky klimatických změn, citelných již dnes. Ovšem bez významných mitigačních opatření, budou brzy adaptace nedostačující, a tedy akorát vyplývanou energií. Musíme se soustředit především na řešení příčin, nikoli zmírňování následků.

Klimatickou krizi vnímám, jako velmi komplexní problematiku zasahující do celé řady témat. Ať už to je solidární a efektivní mezinárodní spolupráce, ochrana lidských práv a svobod, nerovnosti mezi bohatými a chudými, náboženská a národnostní tolerance, uvědomělé zacházení s nerostným bohatstvím a využívání technologií, zacházení s půdou, krajinou atd. Proto považuji za nezbytné vytvářet opatření v širokém kontextu a meziresortní spolupráci, aby řešení jedné části problému nevytvořilo deset dalších.

Co musí stát změnit, aby dokázal účinně čelit klimatické změně? A jaký je nejdůležitější úkol státu?

Chybí nám velkoplošná občanská poptávka i politický zájem problém skutečně řešit. Jen těžko můžeme očekávat zvýšení občanského zájmu, pokud lidé o problému nevědí, nerozumí mu, nebo jej popírají po vzoru některých vládních představitelů. Tím úplně prvním krokem by tedy mělo být pravdivé informování společnosti o závažnosti situace a zvýšení vzdělanosti v problematice, jak v řadách voličů, tak vládních představitelů, kteří mají hledat možná východiska. V konkrétních opatřeních se lépe orientují jiní, z mého omezeného úhlu pohledu bych vypíchla zavření uhelných elektráren a přechod na nízkoemisní zdroje, podpora a zapojení do nadnárodního úsilí o snižování emisí, spolu se zvyšováním odolnosti krajiny i města na již probíhající dopady změn klimatu.

Mělo by být Česko do roku 2050 uhlíkově neutrální? Je to reálné a je to k něčemu dobré?

Nejsem odborníkem, abych dokázala posoudit, jak hladký a možný tento krok je, každopádně jej považuji za nutný. Emise nelze, a není to ani žádané zcela eliminovat, avšak je nezbytné výrazně snížit jejich produkci a co nejdříve se dostat do uhlíkově vyrovnaného stavu neutrality.

ANNA HUBÁČKOVÁ

senátorka Parlamentu ČR

Vystudovala Vysoké učení technické v Brně, obor vodní hospodářství a vodní stavby a také Právnickou fakultu Masarykovy univerzity se zaměřením na místní správu. Působila jako vedoucí Odboru životního prostředí Krajského úřadu Jihomoravského kraje, poté jako starostka obce Ratíškovice. Od roku 2016 je senátorkou.

Jak vnímáte hrozbu klimatické změny?

Klimatické změny si uvědomuji a sleduji už od povodní v roce 1997. Už tehdy vědci upozorňovali na výkyvy, které signalizují, že ráz klimatu se může postupně a podstatně změnit. Z počátku jsem k těmto informacím zachovávala opatrný postoj, ale následující roky jen více a více potvrzovaly tyto scénáře. A povodně v roce 2006 už pro mě byly tím spouštěčem, kdy jsem se aktivně zapojila do osvěty k tématu klimatická změna a snažila jsem se i ovlivnit např. dotační programy na tehdejších mém působišti – Jihomoravském kraji.

Dopady klimatických změn v Jihomoravském kraji totiž byly zřejmé dříve než v celé ČR. Úzce jsme spolupracovali s odborníky a jejich predikce se potvrzovaly nejen pro JMK. Existuje mnoho studií pro boj s extrémními klimatickými změnami (sucho, povodně, eroze), základem je, přizpůsobit se. Naučit se jinak hospodařit v krajině, jinak hospodařit s vodou a postupně změnit i náš životní styl. Zatím nevidím z vládní úrovně praktickou snahu o včasné řešení, zatím jsou to jen teoretické vize. Společnost musí být lépe informovaná o tom, že budoucnost bude jiná. Ubude nám lesů, kvalitních orných půd, budou jiné podmínky pro pěstování jiných rostlin (a kterých?) atp. Co naši společnost uživí – to dosud není řečeno a ani se tedy na tyto změny nepřipravujeme. Snahy jsou zatím o zachování vody v krajině, vody jako základu života, bez které se člověk neobejde ani 3 dny, ale jsou to jen malé kroky.

Jaký konkrétní případ byste uvedl jako dobrý příklad pro boj s klimatickou změnou a doprovodnými jevy?

V poslední době vnímám, jak se rozjela výsadba stromů a zeleně. Velmi to oceňuji a podporuji, sama jsem zapojena do mnoha úspěšným projektů. Zdá se to jako drobnost, ale jde o významné ovlivňování

mikroklimatu v městech, obcích a krajině. Jako dobrý příklad budování poldrů k zadržení vody v krajině bych uvedla v mém volebním obvodu např. obec Šardice nebo Sudoměřice.

Od státu očekávám především takovou dotační politiku, která povede ke změně hospodaření na zemědělských i lesních půdách. Je nutné např. zmenšit velikosti obdělávaných ploch, podpořit změnu pěstovaných plodin, změnit strukturu našich lesů, zvýšit jejich rozmanitost atd. K nastavení dotačních programů je nutné více využívat výsledků vědy a výzkumu jak vědeckých institucí, tak vysokých škol.

Lze zadržet více vody v krajině? A jakými způsoby?

Určitě lze zadržet více vody v krajině. Jak? Lepším hospodařením na zemědělské i lesní půdě, budováním poldrů nebo nádrží k zachycení přivalových dešťů či vod z jarního tání, obnovou mokřadů, tůní, rybníků a přírodě blízkých vodotečí. Určitě nemůžeme dál pokračovat v masivních záborech půdy a zhutňování půdní struktury těžkou technickou.

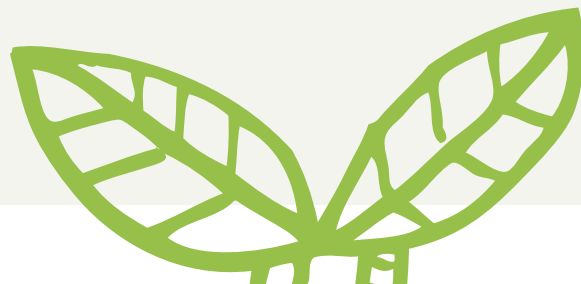
PETR ŠILAR

senátor Parlamentu ČR

Petr Šilar vystudoval Agronomickou fakultu Vysoké školy zemědělské v Praze. 11 let byl starostou města Letohrad, rovněž pracoval i jako radní Pardubického kraje a jako starosta obce Horní Čermná. Od roku 2010 je senátorem. Je členem výboru pro hospodářství, zemědělství a dopravu a předsedou Senátorského klubu KDU-ČSL a nezávislí.

Jak vnímáte hrozbu klimatické změny?

Klimatickou změnu vnímám jako velkou hrozbu, která ohrožuje celou civilizaci. Vzhledem k tomu, že se stále častěji vyskytují extrémní meteorologické jevy – vysoké teploty, sucho, záplavy, je nutné, aby se společnost začala adaptovat na tyto změny, co nejdříve to bude možné. V současné době velmi vnímám nepřípravenost států na klimatickou změnu. Na jednu stranu se státy zavázaly snížit emise skleníkových plynů, ale na druhou stranu zde chybí adaptace ekosystémů na již probíhající klimatické změny.

Jaký konkrétní případ byste uvedl jako dobrý příklad pro boj s klimatickou změnou a doprovodnými jevy?

Jsem velmi rád, že poslední dobou počet projektů, které ukazují, jak lze bojovat s klimatickou změnou, narůstá. Dle mého názoru je nejdůležitější, aby každý začal sám u sebe. Už jenom to, že člověk omezí sečení trávníku na zahradě, je pro přírodu velmi prospěšné. Omezení spotřeby vody, méně plynat jídel, třídít odpad, to jsou základní věci, které může udělat každý. Hlavně je nutné změnit způsob myšlení a hodnot od konzumního k šetrnému k hospodaření v domácnostech a ve společnosti.

Lze zadržet více vody v krajině? A jakými způsoby?

Zadržetí vody v krajině je v současné době velký problém. Je to jeden z důležitých kroků, který pomáhá snižovat dopady sucha, ale současná řešení jsou nekomplexní. V tomto bodě je nutné postupovat společně, žádný způsob není samostatný, systém hospodaření na půdě, v lese, ve vodách musí být odborný a důsledný.

JAN GROLICH

starosta obce Velatice

Jan Grolich vystudoval Právnickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, ale již během svých studií se stal starostou obce Velatice.

V této funkci je více než sedm let. Obec Velatice v letošním roce získala Zelenou stuhu za péči o zeleň a životní prostředí za Jihomoravský kraj.

Jak vnímáte hrozbu klimatické změny?

Z pohledu starosty je důležité, aby si lidé v obcích i ve vedení obcí tento problém uvědomili. Často se stává, že si důležitost tohoto problému uvědomuje jen starosta a těžko se prosazuje realizace potřebných opatření, jejichž efekt se neprojeví hned, ale až za několik let. Toho se obávám nejvíce. Pokud teď zaspíme, následující generace mohou mít už neřešitelné problémy.

Jaký konkrétní případ byste uvedl jako dobrý příklad pro boj s klimatickou změnou a doprovodnými jevy?

Naše obec letos získala zelenou stuhu v soutěži Vesnice roku v Jihomoravském kraji. Tuto cenu jsme nezískali za pěkně posekané trávníky a vysázené květiny. Komise u nás ocenila to, že se věnujeme výsadbě stromů kolem polních cest, výsadbě alejí života za narozené děti v obci, kam vysazujeme původní ovocné dřeviny, a podobné aktivity. Tyto aktivity nejsou náhodné, ale směřují k zadržování vody v krajině a zamezení půdní a větrné erozi. Tyto aktivity může dělat každý, finančně to není náročné. Náročná je pouze následná péče, ale spíše časově než finančně.

Lze zadržet více vody v krajině? A jakými způsoby?

Každý strom vysázený v krajině velmi pomůže. Ideální je stromy vysázet tam, kde dříve běžně byly podél původních polních cest, které jsou nyní zaorány. Vedle zadržení vody se navíc rozdělí velké lány, vytvoří větrolamy a zpřístupní se krajina. Nejlepší by bylo se vrátit k původním procesům hospodaření s půdou – na menších polích, oddělených mezemi, stromy, příkopy. Dnešní pole zoraná od asfaltu k asfaltu přináší možná levný chleba, ale nejen chlebem živ je člověk.

PŘEMYSL KREJČIŘÍK

krajinářský architekt

Přemysl Krejčířík absolvoval zahradní a krajinářskou tvorbu Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity v Lednici. Byl členem komise děkana pro pedagogickou, vědeckovýzkumnou činnost. Pracuje jako autorizovaný architekt a zároveň vyučuje na zahradnické fakultě dendrologii a vede ateliér zaměřený na obnovu památek zahradního umění. Je autorem řady odborných publikací.

Proč by se měla společnost zabývat klimatickou změnou?

Klimatická změna, pokud se bude více prohlubovat, ovlivní výrazně kvalitu života každého člověka už jen zvýšením teploty. Společnost bude vyžadovat od státu reakci. Klíčem k omezení největších dopadů (teplo–sucho, záplavy, eroze) jsou fungující procesy v krajině jako vodní cykly, vsakování, přirozená reprodukce půdy.

Jak vnímáte hrozbu klimatické změny?

Klimatická rizika jsou mnohem větší a nastupují rychleji, než klimatologové společnost už třicet let upozorňují. ČR má ve vnímání (a vůbec pochopení rozsahu klimatické změny) značný skluz a neumíme o ní diskutovat, natož na ni adekvátně reagovat. Nediskutujme stále, zda klimatická změna existuje, ale jak s ní naložíme.

Na co se podle Vás musí připravit veřejnost, aby boj s klimatickou změnou byl úspěšný?

Společnost musí být strukturovaně informována od srozumitelného vysvětlení problému v masmédiích, až po dostupné populárně vědecké informace (např. na www.intersucho.cz). Veřejnost se musí připravit i na nepřímé dopady, a to může být mimo jiné zdražení potravin.

Lze zadržet více vody v krajině?

Ano jistě. Podstatné je udržet v naší krajině malý vodní cyklus. Voda chladí krajinu a udržuje v ní život. Na to je v přímé úměře navázán dostatečný obsah organické hmoty v půdě. Klíčem k úspěchu zmírnění klimatické změny je půda s dostatečnou sorpční schopností.

A jakými způsoby?

Naši předkové budovali vodohospodářská díla, která umožňovala krajinu zalévat i odvodňovat dle potřeby. Lednicko-valtický areál je v první řadě krásné vodohospodářské dílo budované již od roku 1418. To je i věčná inspirace pro nás.

Jaký konkrétní případ byste uvedl jako dobrý příklad pro boj s klimatickou změnou a doprovodnými jevy?

Obora Obelisk,
Lednicko-valtický areál –
revitalizovaná říční krajina
v letech 2001-19

PETR SELNÍK

Výzkumný pracovník na Fakultě stavební Vysokého učení technického v Brně a člen výzkumné skupiny EnviHUT zaměřené na trvale udržitelnou výstavbu. Od roku 2012 se specializuje na rozšíření a popularizaci zelené infrastruktury, které se věnoval také na zahraničních univerzitách v Zurichu (ZHAW), Reykjavíku (RU) a ve Vídni (BOKU). Díky trvalé zahraniční spolupráci a aktivní účasti na konferencích si stále udržuje aktuální přehled o světových novinkách v oboru.

Jak vnímáte hrozbu klimatické změny?

Hlavním problémem klimatické změny je rychlost adaptace jednotlivých odvětví, které jsou změnou nejvíce postiženy. Stavební průmysl jako jeden z nejpomaleji reagujících odvětví má tu nevýhodu, že je ovlivňován dlouhým schvalovacím řízením, relativně dlouhou dobou realizace a následně nízkou frekvencí obměnitelnosti výsledného

díla. Proto je klíčovým bodem navrhovat a stavět objekty s rozumným dopadem na relativně vzdálenou budoucnost. Proč se zabývat klimatem v roce 2050? Protože je dost pravděpodobné, že v objektu, který teď právě zvažujeme ve stavu územního řízení, bude sedět a pracovat v uvedeném roce vaše dítě. S ohledem na dlouhou dobu výstavbového procesu bude tento objekt pravděpodobně např. 25 let starý a jakákoliv přestavba nebo úprava směrem ke zvýšení odolnosti vůči klimatu bude vyžadovat velké zásahy do původního záměru. Tento přístup pak vede ke zvýšení uhlíkové stopy, spotřeby energií a cenných surovin na relativně mladém objektu jen proto, že se v roce 2020 někdo nebyl schopen zamyslet nad dosahem své práce. A bude-li klimatická změna méně výrazná, než se předpokládá, potom si lze na otázku odpovědět, že jsme nevyřešili jen následujících 30 let, ale optimalizovali i další vývoj na desetiletí dopředu. Svým způsobem nelze šlápnout vedle.

Odborná veřejnost ve stavebnictví bude muset být ochotna se vzdělávat v návrhu a realizaci trvale udržitelné výstavby. Pokud by změna měla být dynamicky nejrychlejší, bylo by vhodné, aby takovéto projekty vyžadovala co největší skupina stavebníků. Začít se musí u velkých rekonstrukcí brownfieldů měst a obcí, systematicky navrhovat zelenou infrastrukturu u objektů na současném okraji měst zejména u stavebníků z řad právnických podnikajících osob a hlavně

velkých korporací, které využívají jistého legislativního vakua při výstavbě svých objektů na zelené louce. Současné okraje měst budou při aktuálním trendu stěhování obyvatel do měst novými lokálními centry velkých aglomerací. Nebudeme-li je navrhovat s rozvahou a vizí dnes, budeme jen s velkými obtížemi upravovat infrastrukturu podle akutních potřeb dynamické klimatické změny za 20 let. Možnost efektivní reakce již bude definitivně vyčerpána.

Široká veřejnost musí přestat vnímat slovo ekologický nebo šetrný jako něco vznešeného, moderního. Druhá skupina obyvatel má ekologické aspekty občas za věc hanlivou nebo zbytečnou. Pro stavebníka to musí být nutnost – základní princip koncepce výstavby tak jako je třeba vnímána funkce tepelné izolace. Dnes si asi nikdo dobrovolně bez ohledu na legislativní požadavky nepostaví dům, aby v něm v zimě mrzl, protože objekt vůbec nezateplil. S trvale udržitelnou výstavbou by to mělo být podobné, protože tu za 30 let budete žít vy nebo vaši potomci a je potřeba jim zanechat krajinu v takovém stavu, aby měli zájem žít právě tady v objektech s rozumným tepelným komfortem.

Jaký konkrétní případ byste uvedl jako dobrý příklad pro boj s klimatickou změnou a doprovodnými jevy?

Konkrétním případem ve stavebnictví je vznik dotační podpory zelených střech ve městě Brně – Zeleň střechám. Tato je koncepčně rozdělena nejen na podporu nových projektů, ale ve větší míře podporuje rekonstrukce. Je to jasný signál pro stavebníky, kterým směrem se chce město ubírat v budoucnu. Efekt vegetačních konstrukcí se pro jednotlivé objekty projeví okamžitě, pro vzdálené okolí roste progresse s větší četností instalací.

Konkrétní kroky – aplikace zelené infrastruktury:

Stát a kraj – prosazení zrychlení schvalování a realizace adaptačních opatření, rámcová legislativa

Obec – jasná definice konkrétních opatření, které budou dlouhodobě prováděny a shodně se na nich drtivá většina politické reprezentace (např. povolení výstavby na „zelené louce“ jen s definovanými prvky zelené infrastruktury a adaptačními, nejlépe pasivními, retenčními opatřeními)

Firma jako investor – budování trvale udržitelné výstavby i zelené infrastruktury také z vlastní iniciativy nikoliv jen pod vlivem nařízení, protože zmíněný přístup dlouhodobě zkvalitňuje a zvyšuje užitnou hodnotu staveb

Firma jako realizátor – návrh a provádění stavebních děl s ohledem na celý životní cyklus staveb

Jednotlivec – akceptace velkých zásahů do blízkého okolí řady občanů, posun

vnímání adaptačních opatření do úrovně nutnosti; ochota prohloubení znalostí o svém bezprostředním životním prostoru.

Lze zadržet více vody v krajině? A jakými způsoby?

Bezpochyby lze. Velké rezervy má městská krajina, která relativně málo využívá moderních ale také historických návrhových principů zadržování vody v krajině. Většina adaptací ve městech je řešena akutně a nárazově – není ale důvod města kritizovat za nečinnost, protože na druhou stranu všichni zúčastnění znají délku schvalovacího a výstavbového procesu v ČR. Zkombinují-li se tato časová prodleva se střídajícími se zodpovědnými osobami s rozhodovací pravomocí s odlišným názorem na řešení, je výsledkem zpravidla jen řada připravených konceptů, které se hromadí v archivech příslušných institucí. Prováděné výzkumy a studie nemusí nadále pojmenovávat jen obecně známé závěry, ale jasně definovat opatření a navrhnout konkrétní systém a harmonogram kroků, které musí být provedeny. Obecné pravdy a skutečnosti ohledně klimatických změn jsou v tomto směru dostatečně definovány a není potřeba plýtvat časem na zpřesňování predikcí – dojde-li za 25 let k oteplení o 0,5 či 0,55°C stupně nemá pro průběh realizace adaptace žádný zásadní význam.

**PĚT MINUT
PO DVANÁCTÉ:
ČESKO A ZMĚNA
KLIMATU**

Institut
pro křesťansko-demokratickou
politiku

